

รายการอ้างอิง

- กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505.
กฎหมายสงฆ์ ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ปรับปรุง พ.ศ. 2547. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
 สุทรไพศาล, 2547.
- ประกาศกรุงเทพมหานคร ที่ กทม. 0307 / 25138 (พ.ศ. 2520).
- เรื่องฤทธิ์ ประสันรักษ์. รายรับรายจ่ายของวัดในกรุงเทพมหานคร. พุทธศาสนศึกษา .
 4 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2540) : 4-46.
- วัดใบทองหล่อ : การเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, 2525: 11-12.
- วิไล วีระปรีย และจงจิตต์ หลีกภัย. ระบบบัญชี. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, 2546.
- ศึกษาริการ, กระทรวง. กองพุทธศาสนสถาน. ข้อมูลและสถิติของวัดในประเทศไทย.
 [Online]. 2547. แหล่งที่ : <http://www.moe.go.th/main2/main-43up2.htm>
 [3 เมษายน 2547]
- สมบัติ จำปาเงิน. วัดวาอาราม. ความรู้คือประทับใจ. 6 (กรกฎาคม 2543) : 8.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กัลยา วานิชย์บัญชา. การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. การวิเคราะห์สถิติ : สถิติเพื่อการตัดสินใจ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ขวัญสุรางค์ ขำแจ่ม. การจัดทำบัญชีของวัดในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาการบัญชี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.
- ชินพงศ์ ศรีแก้ว. 2528. คำแนะนำในการจัดทำบัญชีและการเงินของวัด. โบราณ. 4 (2528): 36-53.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. แนวทางการจัดระบบการควบคุมภายใน. กรุงเทพมหานคร : บุญศิริการพิมพ์, 2540.
- นิตยา สนนันทพร. สัมภาษณ์, 3 กรกฎาคม 2547.
- พระครูอาทรศาสนกิจ. ผู้ช่วยเจ้าอาวาส. สัมภาษณ์, 1 กรกฎาคม 2547.
- รุ่งอรุณ กุลธำรง. พิธีกรรมอารามหลวงกับอารามราษฎร์. เนชั่นสุดสัปดาห์. 4(กรกฎาคม 2543) : 79.
- วิศาล เต็งอำนาจ, เพียรชัย นิลสุวรรณากุล และประวีตร นิลสุวรรณากุล. การวางรูปแบบบัญชี. (ม.ป.ท.). 2536.

ภาษาอังกฤษ

- Georgiades, G. Audit Procedures Guide. (1994).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามสำหรับการวิจัย

แบบสอบถาม

ปัญหาและทางแก้ปัญหาสำหรับระบบบัญชีของวัดไทยในกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงวิธีปฏิบัติและปัญหาในการจัดทำบัญชีของวัดไทยในกรุงเทพมหานคร ซึ่งทางผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั่วไปและความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามไปทำการวิเคราะห์และเสนอแนะทางแก้ปัญหาสำหรับระบบบัญชีของวัดไทยในกรุงเทพมหานคร

กรุณาทำเครื่องหมาย (/) และ / หรือเติมข้อมูลลงในช่องว่างที่กำหนดให้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของวัดและผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของวัด

1. ประเภทของวัด

- | | |
|--|---|
| <input type="checkbox"/> พระอารามหลวงชั้นเอก | <input type="checkbox"/> พระอารามหลวงชั้นโท |
| <input type="checkbox"/> พระอารามหลวงชั้นตรี | <input type="checkbox"/> วัดราษฎร์ |

2. จำนวนพระสงฆ์ในวัด _____ รูป

3. ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดประโยชน์ของวัด

- | | |
|--|--------------------------------------|
| <input type="checkbox"/> ไวยาวัจกรของวัด | <input type="checkbox"/> กรมการศาสนา |
| <input type="checkbox"/> มุลินิธิ | <input type="checkbox"/> กรรมการวัด |
| <input type="checkbox"/> อื่น ๆ โปรดระบุ _____ | |

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม

- | | |
|---|---|
| <input type="checkbox"/> เจ้าอาวาส | <input type="checkbox"/> ไวยาวัจกร |
| <input type="checkbox"/> ผู้จัดประโยชน์ของวัด | <input type="checkbox"/> พระสงฆ์ในวัดที่ได้รับมอบหมาย |

2. ท่านเป็นผู้จัดทำบัญชีของวัดหรือไม่

- | | |
|---------------------------------|------------------------------|
| <input type="checkbox"/> ไม่ใช่ | <input type="checkbox"/> ใช่ |
|---------------------------------|------------------------------|

3. นอกเหนือจากงานงานทำบัญชีท่านมีความรับผิดชอบหน้าที่อื่นหรือไม่

- | | |
|--------------------------------|--|
| <input type="checkbox"/> ไม่มี | <input type="checkbox"/> มี โปรดระบุ _____ |
|--------------------------------|--|

4. ประสบการณ์ในการจัดทำบัญชีของวัด

- | | |
|--|---------------------------------------|
| <input type="checkbox"/> น้อยกว่า 1 ปี | <input type="checkbox"/> 1 - 3 ปี |
| <input type="checkbox"/> 3 - 5 ปี | <input type="checkbox"/> มากกว่า 5 ปี |

ส่วนที่ 2 การจัดทำบัญชีและรายงาน

1. ผู้จัดทำบัญชีของวัด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

<input type="checkbox"/> เจ้าอาวาส	<input type="checkbox"/> ไวยาวัจกร
<input type="checkbox"/> ผู้จัดการประโยชน์ของวัด	<input type="checkbox"/> อื่น ๆ โปรดระบุ _____
2. การจัดทำบัญชีของวัด

<input type="checkbox"/> จัดทำบัญชีของวัดเอง
<input type="checkbox"/> จ้างบุคคลหรือหน่วยงานที่มีความรู้ด้านบัญชี
<input type="checkbox"/> อื่น ๆ โปรดระบุ _____
3. การจัดทำบัญชีของวัดเป็นไปตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) หรือไม่

<input type="checkbox"/> ไม่ใช่
<input type="checkbox"/> ใช่
4. ผู้มีหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องในการทำบัญชีของวัด

<input type="checkbox"/> เจ้าอาวาส	<input type="checkbox"/> ไวยาวัจกร
<input type="checkbox"/> กรรมการของวัด	<input type="checkbox"/> อื่น ๆ โปรดระบุ _____

ส่วนที่ 3 การรับเงิน

1. การบันทึกบัญชีรับเงิน

<input type="checkbox"/> ไม่บันทึกบัญชี
<input type="checkbox"/> บันทึกบัญชีในสมุดบัญชีทุกครั้งเมื่อมีการรับเงิน
<input type="checkbox"/> บันทึกเป็นยอดรวมเดือนละครั้งในสมุดบัญชีรับเงิน
2. เอกสารประกอบการบันทึกบัญชี
 - 2.1 การรับบริจาคโดยตรง (บริจาคเป็นเงินสด)

<input type="checkbox"/> ไม่มีเอกสารประกอบ
<input type="checkbox"/> มีเอกสารประกอบ ได้แก่ _____
 - 2.2 การรับบริจาคโดยตรง (บริจาคเป็นทรัพย์สินอื่น)

<input type="checkbox"/> ไม่มีเอกสารประกอบ
<input type="checkbox"/> มีเอกสารประกอบ ได้แก่ _____
 - 2.3 การรับบริจาคตามตู้บริจาค

<input type="checkbox"/> ไม่มีเอกสารประกอบ
<input type="checkbox"/> มีเอกสารประกอบ ได้แก่ _____

2.4 การรับเงินจากการจัดประโยชน์ เช่น รายได้ค่าเช่า

- ไม่มีเอกสารประกอบ
- มีเอกสารประกอบ ได้แก่ _____

3. เมื่อมีการรับเงินบริจาคทุกครั้ง ท่านปฏิบัติอย่างไร

- ไม่ได้จัดทำ ออกใบเสร็จรับเงินอย่างเดียว
- ออกใบอนุโมทนาบัตรอย่างเดียว ออกใบเสร็จรับเงินและออกใบอนุโมทนาบัตร
อีกต่างหาก

4. จำนวนผู้เปิดตู้รับบริจาค

- 1 คน ได้แก่ _____
- 2 คน ได้แก่ _____
- 3 คน ได้แก่ _____
- มากกว่า 3 คน ได้แก่ _____

5. วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับเงินในตู้บริจาค (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- กำหนดผู้มีหน้าที่เปิดตู้เป็นลายลักษณ์อักษร
- มีกรรมการเปิดตู้ร่วมกันอย่างน้อย 2 คน
- กำหนดวันเปิดตู้บริจาคและผู้รักษากุญแจ
- บันทึกเงินที่นับได้ในสมุดบัญชีรับเงิน
- นำเงินฝากธนาคารทันทีเมื่อสิ้นวัน
- อื่น ๆ โปรดระบุ _____

6. วัดมีวิธีการเก็บรักษาเงินของวัดอย่างไร

- ฝากกรมการศาสนา
- เก็บไว้ที่วัดทั้งหมด
- ฝากธนาคารในนามวัด
- อื่น ๆ โปรดระบุ _____

7. ในกรณีที่มีการเปิดบัญชีเงินฝาก วัดปฏิบัติอย่างไร

- เปิดบัญชีในนามเจ้าอาวาสผู้เดียว
- เปิดบัญชีในนามเจ้าอาวาสร่วมกับกรรมการท่านอื่น
- เปิดบัญชีโดยระบุชื่อบัญชี "เงินของวัด _____"
- อื่น ๆ โปรดระบุ _____

8. วิธีปฏิบัติในการเบิกถอนเงินฝากของวัด

- กำหนดเงินสูงสุดที่สามารถเบิกถอนได้
- การถอนเงินทุกครั้งต้องได้รับความเห็นชอบจากเจ้าอาวาส
- ผู้มีอำนาจเบิกถอนต้องมีจำนวนอย่างน้อย 3 คน คือ เจ้าอาวาส ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ และผู้ที่เจ้าอาวาสเห็นสมควร
- อื่น ๆ โปรดระบุ _____

ส่วนที่ 4 การจ่ายเงิน

1. การจ่ายเงินของวัด

- เงินสด
- เช็ค

2. การบันทึกบัญชีจ่ายเงิน

- ไม่บันทึกบัญชี
- บันทึกบัญชีในสมุดบัญชีทุกครั้งเมื่อมีการจ่ายเงิน
- บันทึกเป็นยอดรวมเดือนละครั้งในสมุดบัญชีจ่ายเงิน

3. เอกสารประกอบการจ่ายเงิน

- ไม่มีเอกสารประกอบ
- มีเอกสารประกอบ ได้แก่ _____

4. วิธีปฏิบัติในกรณีที่ไม่มีเอกสารประกอบการจ่ายเงิน

- จัดทำใบสำคัญจ่ายให้ผู้รับเงินลงลายมือชื่อในใบสำคัญจ่าย
- เขียนรายละเอียดการจ่ายเงินในใบเบิกเงิน
- อื่น ๆ โปรดระบุ _____

5. วิธีปฏิบัติในการจ่ายเงิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ต้องมีเอกสารการจ่ายเงินครบถ้วน
- ตรวจสอบเอกสารการจ่ายเงินทุกครั้งก่อนการจ่ายเงิน
- บันทึกบัญชีทุกครั้งเมื่อมีการจ่ายเงิน
- ประทับตรา "จ่ายแล้ว" ในเอกสารการจ่ายเงิน
- อื่น ๆ โปรดระบุ _____

ส่วนที่ 5 ทรัพย์สินของวัด

1. ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลรักษาทรัพย์สินของวัด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

<input type="checkbox"/> ไวยาวัจกร	<input type="checkbox"/> ผู้จัดการประโยชน์ของวัด
<input type="checkbox"/> พระสงฆ์ในวัด	<input type="checkbox"/> อื่น ๆ โปรดระบุ _____
2. วัดมีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัดหรือไม่

<input type="checkbox"/> ไม่มี
<input type="checkbox"/> มี ได้แก่ _____
3. ผู้มีหน้าที่ในการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

<input type="checkbox"/> ไวยาวัจกร	<input type="checkbox"/> ผู้จัดการประโยชน์ของวัด
<input type="checkbox"/> พระสงฆ์ในวัด	<input type="checkbox"/> อื่น ๆ โปรดระบุ _____
4. วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทรัพย์สินของวัด

<input type="checkbox"/> บันทึกทรัพย์สินที่ได้รับทุกรายการในทะเบียนทรัพย์สิน
<input type="checkbox"/> แยกประเภททรัพย์สินออกเป็นสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์
<input type="checkbox"/> บันทึกค่าเสื่อมราคาสำหรับทรัพย์สินของวัดที่มีราคาสูง
<input type="checkbox"/> เมื่อต้องจำหน่ายทรัพย์สินไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้จำหน่ายออกจากทะเบียนทรัพย์สินโดย ระบุสาเหตุ
<input type="checkbox"/> อื่น ๆ โปรดระบุ _____
5. ลักษณะการนำที่ดินของวัดไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

<input type="checkbox"/> สร้างอาคารพาณิชย์	<input type="checkbox"/> จัดสรรพื้นที่ให้เช่าจอดรถยนต์
<input type="checkbox"/> ให้เช่าร้านค้า แผงลอย	<input type="checkbox"/> อื่น ๆ โปรดระบุ _____
6. ระยะเวลาในการให้เช่าที่ธรณีสงฆ์ ที่กัลปนาหรือที่วัดกันไว้เป็นที่จัดประโยชน์

<input type="checkbox"/> 1 ปี	<input type="checkbox"/> 2 ปี
<input type="checkbox"/> 3 ปี	<input type="checkbox"/> มากกว่า 3 ปี โปรดระบุ _____
7. การเก็บรักษาเอกสารเกี่ยวกับทรัพย์สินของวัด เช่น ทะเบียน สัญญาเช่า

<input type="checkbox"/> ผ่ากรมการศาสนา	<input type="checkbox"/> เก็บรักษาไว้กับวัด
<input type="checkbox"/> เก็บไว้ที่สำนักงานที่ดิน	<input type="checkbox"/> อื่น ๆ โปรดระบุ _____
8. การยืมทรัพย์สินของวัด

<input type="checkbox"/> แจ้งการยืมทรัพย์สินของวัดต่อเจ้าอาวาสทุกครั้ง	
<input type="checkbox"/> จัดบันทึกการยืมและการคืนทรัพย์สิน	<input type="checkbox"/> ตรวจสอบทุกครั้งเมื่อนำทรัพย์สินมาคืน
<input type="checkbox"/> ตรวจสอบสภาพทรัพย์สินของวัดที่ยืมไป	<input type="checkbox"/> ผู้ยืมเป็นผู้รับผิดชอบเมื่อทรัพย์สินเสียหาย

ส่วนที่ 6 การควบคุมภายใน

1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับหน้าที่ของกรมการศาสนา

การควบคุมภายใน	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. กำหนดแบบพิมพ์ต่าง ๆ ให้วัดใช้ในการจัดประโยชน์				
2. ออกคำแนะนำให้วัดถือปฏิบัติ				
3. เก็บรักษาหนังสือสำคัญเกี่ยวกับที่ดินของวัด				
4. รับฝากหนังสือสัญญา และหรือเอกสารสำคัญให้วัด				
5. รับฝากเงินของวัด				
6. พิจารณาการกันที่ดินวัดเป็นที่จัดประโยชน์				
7. พิจารณานิติบุคคลที่วัดจะฝากเงินของวัด				
8. พิจารณาให้ความเห็นชอบการให้เช่าที่ดินของวัดเกินกว่า 3 ปี				
9. ช่วยเหลือเงินวัดในการดำเนินคดีเกี่ยวกับศาสนสมบัติ				
10. ส่งเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำแก่วัดในการปฏิบัติตามกฎกระทรวง				

2. การควบคุมภายในการรับเงินของวัด

การควบคุมภายใน	ใช่	ไม่ใช่
1. มีการกำหนดระเบียบว่าด้วยการรับเงินและเก็บรักษาเงิน		
2. มีผู้รับผิดชอบในการรับเงินและเก็บรักษาเงินโดยเฉพาะ		
3. เมื่อออกใบเสร็จรับเงินแล้ว ให้ลงบัญชีรายรับและอ้างอิงเลขที่ใบเสร็จรับเงินไว้ด้วย		
4. พิมพ์หมายเลขใบเสร็จรับเงินทุกฉบับเรียงลำดับล่วงหน้า		
5. เงินสดและเช็คที่ได้รับในแต่ละวันมีการนำฝากธนาคารทันทีเมื่อสิ้นวันโดยไม่ นำไปใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น		
6. มีการจัดทำรายงานเงินคงเหลือประจำวัน		
7. ตรวจสอบยอดเงินคงเหลือในมือกับยอดเงินตามที่บันทึกบัญชีทุกวัน		
8. มีการตรวจสอบว่าได้นำเอกสารการรับเงินมาบันทึกบัญชีทุกฉบับ		
9. มีการควบคุมเอกสารเกี่ยวกับรับเงินที่ใช้แล้วและยังไม่ใช้		

3. การควบคุมภายในเกี่ยวกับการจ่ายเงินของวัด

การควบคุมภายใน	ใช่	ไม่ใช่
1. มีการกำหนดระเบียบว่าด้วยการจ่ายเงิน		
2. การสั่งจ่ายเงินทุกครั้งต้องมีเอกสารประกอบการจ่ายเงินครบถ้วน		
3. ก่อนการสั่งจ่ายเงินทุกครั้งต้องผ่านการอนุมัติจากผู้มีอำนาจ		
4. ตรวจสอบเอกสารการจ่ายเงินก่อนการจ่ายทุกครั้ง		
5. จ่ายเงินทุกครั้งเป็นเช็ค ยกเว้นค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนไม่มาก		
6. พิมพ์เลขที่เอกสารการจ่ายเงินทุกฉบับไว้ล่วงหน้า		
7. เอกสารการจ่ายเงินทุกฉบับควรเก็บเข้าแฟ้มและประทับตรา "จ่ายแล้ว" ทุกฉบับ เพื่อป้องกันการเบิกซ้ำ		
8. ระบุวงเงินและผู้มีอำนาจลงนามการจ่ายเงินด้วยเช็ค		
9. ผู้มีอำนาจลงนามในเช็คที่สั่งจ่ายมีอย่างน้อย 2 คน		

4. การควบคุมภายในเกี่ยวกับทรัพย์สินของวัด

การควบคุมภายใน	ใช่	ไม่ใช่
1. ลงทะเบียนทรัพย์สินที่ได้มาเป็นศาสนสมบัติของวัดในทะเบียนทรัพย์สินไว้เป็นหลักฐานทุกครั้ง		
2. เมื่อต้องจำหน่ายทรัพย์สินไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้จำหน่ายออกจากทะเบียนโดยระบุนสาเหตุของการจำหน่าย		
3. แยกทะเบียนทรัพย์สินออกเป็นทะเบียนอสังหาริมทรัพย์และทะเบียนสังหาริมทรัพย์		
4. สิ่งใดเป็นสังหาริมทรัพย์ให้นำมาลงทะเบียนสังหาริมทรัพย์ และสิ่งใดเป็นอสังหาริมทรัพย์ให้นำมาลงทะเบียนอสังหาริมทรัพย์		
5. การจัดประเภทและให้รหัสทรัพย์สินเพื่อสะดวกต่อการตรวจสอบ		
6. กำหนดระเบียบในการนำทรัพย์สินของวัดไปใช้		
7. มีการกำหนดผู้รับผิดชอบดูแลทรัพย์สินของวัดโดยเฉพาะ		
8. มีการสำรวจทรัพย์สินของวัดอยู่เสมอ		
9. สถานที่เก็บรักษาทรัพย์สินของวัดมีความปลอดภัย		
10. เปรียบเทียบยอดการตรวจนับทรัพย์สินกับทะเบียนทรัพย์สิน		

ส่วนที่ 7 ข้อมูลเพิ่มเติม

1. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการจัดทำบัญชีของวัด

- ผู้ทำบัญชีของวัดไม่ได้จบการศึกษาทางด้านบัญชีโดยตรง
- ไม่มีคู่มือปฏิบัติงานทางด้านบัญชีสำหรับวัดไทย
- ไม่มีการจัดหาผู้มีความรู้ความสามารถมาทำบัญชีและควบคุมดูแลทรัพย์สินของวัด
- ขาดระบบการจัดเก็บรักษาเอกสารทางการเงินอย่างรัดกุม
- การทำบัญชีไม่ถูกต้องครบถ้วนและไม่สามารถตรวจสอบได้
- อื่น ๆ โปรดระบุ _____

2. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดทำบัญชีของวัด

ขอขอบพระคุณอย่างสูงในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข

คำแนะนำในการจัดทำบัญชีตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511)



กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511)

ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 และมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 การได้ทรัพย์สินมาเป็นศาสนสมบัติของวัด ให้ลงทะเบียนทรัพย์สินของวัดไว้เป็นหลักฐาน และเมื่อต้องจำหน่ายทรัพย์สินนั้นไม่ว่าด้วยเหตุใดให้จำหน่ายออกจากทะเบียนนั้น โดยระบุเหตุแห่งการจำหน่ายไว้ด้วย

การได้มาซึ่งที่ดินหรือสิทธิเกี่ยวกับที่ดิน เมื่อได้จดทะเบียนการได้มาตามกฎหมายแล้ว สำหรับวัดในเขตจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ให้ส่งหลักฐานการได้มาไปเก็บรักษาไว้ที่กรมการศาสนา สำหรับในเขตจังหวัดอื่น ให้ไปส่งเก็บรักษาไว้ ณ ที่ทำการศึกษาธิการจังหวัดนั้น

ข้อ 2 การกันที่ดินซึ่งเป็นที่วัดให้เป็นที่จัดประโยชน์จะกระทำได้อีกต่อเมื่อกรมการศาสนาเห็นชอบและได้รับอนุมัติจากมหาเถรสมาคม

ข้อ 3 การให้เช่าที่ดินหรืออาคาร ให้เจ้าอาวาสจัดให้โยยวัจกร หรือผู้จัดประโยชน์ของวัดซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้ง ทำทะเบียนทรัพย์สินที่จัดประโยชน์ ทะเบียนผู้เช่าหรือผู้อาศัยไว้ให้ถูกต้อง และให้เก็บรักษาทะเบียนและหนังสือสัญญาเช่าไว้เป็นหลักฐานที่วัดหรือจะฝากกรมการศาสนาให้เก็บรักษาไว้ก็ได้

ข้อ 4 การให้เช่าที่ธรณีสงฆ์ ที่กัลปนาหรือที่วัดที่กันไว้เป็นที่จัดประโยชน์ที่มีกำหนดระยะเวลาการเช่าเกินสามปี จะกระทำได้อีกต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากกรมการศาสนา

ข้อ 5 การเก็บรักษาเงินของวัดในส่วนที่เกินสามพันบาทขึ้นไปให้เก็บรักษาโดยฝากกรมการศาสนา จังหวัด อำเภอ หรือธนาคาร หรือนิติบุคคลที่กรมการศาสนาให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้ให้ฝากในนามของวัด

การดูแลรักษาและจัดการเงินการกุศลที่มีผู้บริจาคให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้บริจาค

ข้อ 6 ให้เจ้าอาวาสจัดให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้งทำบัญชีรับจ่ายเงินของวัด และเมื่อสิ้นปีปฏิทินให้ทำบัญชีเงินรับจ่ายและคงเหลือ ทั้งนี้ ให้เจ้าอาวาสตรวจตราดูแลให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและถูกต้อง

ข้อ 7 ในกรณีที่วัด เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร หรือผู้จัดประโยชน์ของวัดถูกฟ้องหรือถูกหมายเรียกเข้าเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วมในเรื่องที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้เจ้าอาวาสแจ้งต่อกรมการศาสนาหรือศึกษาธิการจังหวัดที่วัดตั้งอยู่ทราบไม่ช้ากว่าห้าวัน นับแต่วันรับหมาย

ข้อ 8 ให้กรมการศาสนากำหนดแบบทะเบียน บัญชี แบบสัญญา และแบบพิมพ์อื่น ๆ และให้คำแนะนำการปฏิบัติแก่วัดเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามกฎกระทรวงนี้

ให้ไว้ ณ วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2511

หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือโดยที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ระบุให้การดูแลรักษาจัดการศาสนสมบัติ ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง จึงต้องออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดวิธีปฏิบัติและเพื่อให้การจัดการศาสนสมบัติของวัดได้เป็นไปโดยเรียบร้อย

คำแนะนำของกรมการศาสนา
ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแล รักษา และจัดการศาสนสมบัติของวัด
ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511)
ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

ความนำ

วัดในพระพุทธศาสนาทั่วพระราชอาณาจักรเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย อยู่ภายใต้การคุ้มครองแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และกฎหมายแพ่งเกี่ยวกับบุคคล กิจการและทรัพย์สินของนิติบุคคล ซึ่งผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการปกครองดูแลจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามข้อบทกฎหมายโดยเคร่งครัด

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ อาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ออกกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ว่าด้วยการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 85 ตอนที่ 98 หน้า 788 วันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2511 จึงเป็นอันว่าตั้งแต่วันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2511 เป็นต้นไป การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดทั่วพระราชอาณาจักร ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบทุกส่วนทุกระดับจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎกระทรวงฉบับนี้

โดยข้อที่ 8 แห่งกฎกระทรวงดังกล่าว บัญญัติให้กรมการศาสนากำหนดแบบทะเบียนบัญชี แบบสัญญา และแบบพิมพ์อื่น ๆ และให้คำแนะนำการปฏิบัติแก่วัดเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดเพื่อให้เป็นไปตามกฎกระทรวงนี้ กรมการศาสนาจึงออกคำแนะนำและกำหนดแบบทะเบียน บัญชี แบบสัญญา และแบบพิมพ์อื่น ๆ ไว้ดังต่อไปนี้

คำแนะนำเป็นรายชื่อ

หน้าที่กรมการศาสนา

1. ตามกฎกระทรวงว่าด้วยการดูแลรักษาและการจัดประโยชน์ศาสนสมบัติของวัด โปรดทราบ ว่า กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ให้ความอุปถัมภ์แก่วัดวาอารามต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดแบบพิมพ์ต่าง ๆ ให้วัดใช้ในการจัดประโยชน์
- (2) ออกคำแนะนำให้วัดถือปฏิบัติ
- (3) เก็บรักษาหนังสือสำคัญเกี่ยวกับที่ดินของวัด
- (4) รับฝากหนังสือสัญญา และหรือเอกสารสำคัญให้วัด
- (5) รับฝากเงินของวัด
- (6) พิจารณาการกันที่ดินวัดเป็นที่จัดประโยชน์

- (7) พิจารณานิติบุคคลที่วัดจะฝากเงินของวัด
- (8) พิจารณาให้ความเห็นชอบการให้เช่าที่ดินของวัดเกินกว่า 3 ปี
- (9) ช่วยเหลือเงินวัดในการดำเนินคดีเกี่ยวกับศาสนสมบัติ
- (10) ส่งเจ้าหน้าที่ไปตรวจให้คำแนะนำแก่วัดในการปฏิบัติตามกฎกระทรวง

ฉะนั้นเมื่อวัดมีปัญหาสงสัยหรือมีข้อขัดข้องประการใดเกี่ยวกับการจัดประโยชน์และการดูแลทรัพย์สินของวัด ให้ติดต่อไปยังกรมการศาสนา ที่ทำการอยู่ในบริเวณกระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนิน พระนคร

2. การจัดส่งเจ้าหน้าที่ไปตรวจให้คำแนะนำแก่วัด จะมีหนังสือจากอธิบดีกรมการศาสนา แจ้งไปยังเจ้าอาวาสหรือไวยาวัจกรเป็นหลักฐาน และเจ้าหน้าที่ของกรมการศาสนาทุกคนมีบัตรประจำตัวพร้อมที่จะแสดงได้เสมอ

3. ในกรณีส่งเจ้าหน้าที่ไปตรวจให้คำแนะนำที่ดี ไปช่วยในการจัดประโยชน์ของวัดที่ดี ทางวัดไม่ต้องออกค่าใช้จ่ายใด ๆ เว้นแต่จะได้มีการตกลงอย่างเป็นทางการกับกรมการศาสนา ในกรณีที่วัดจะต้องจ่ายเงินเพื่อดำเนินการให้วัด เช่น เงินดำเนินคดี เป็นต้น ให้จ่ายตรงต่อกรมการศาสนา

หน้าที่ศึกษาธิการจังหวัด

ศึกษาธิการจังหวัดมีหน้าที่ปฏิบัติงานทำนองเดียวกับกรมการศาสนา หรือนัยหนึ่งก็คือเป็นผู้แทนกรมการศาสนาในส่วนภูมิภาค

กฎกระทรวงข้อ 1

“ ข้อ 1 การได้ทรัพย์สินมาเป็นศาสนสมบัติของวัดให้ลงทะเบียนของวัดไว้เป็นหลักฐาน และเมื่อต้องจำหน่ายทรัพย์สินนั้นไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้จำหน่ายออกจากทะเบียนนั้นโดยระบุเหตุแห่งการจำหน่ายไว้ด้วย

การได้มาซึ่งที่ดินหรือสิทธิอันเกี่ยวกับที่ดินเมื่อได้จดทะเบียนการได้มาตามกฎหมายแล้ว สำหรับวัดในเขตกรุงเทพมหานคร ให้ส่งหลักฐานการได้มาไปเก็บรักษาไว้ที่กรมการศาสนา สำหรับวัดในเขตจังหวัดอื่นให้ส่งไปเก็บรักษาไว้ ณ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนั้น ”

4. คำว่าทรัพย์สินตามกฎหมายนี้หมายถึง ที่ดิน อาคาร เงินทอง และวัตถุสิ่งของอันมีค่าทุกสิ่งทุกอย่างที่วัดได้มาเป็นสมบัติของวัด แต่โดยที่สิ่งของบางอย่างเป็นของเบ็ดเตล็ดเล็กน้อยเกินไป การพิจารณาว่าควรจะกำหนดสิ่งใดเป็นศาสนสมบัติของวัด ควรอาศัยพระวินัยเป็นหลักด้วย ทรัพย์สินประเภทที่เป็นศาสนสมบัติของวัดดังกล่าวนี้ก็ตรงกับที่เรียกว่า “ของสงฆ์” นั้นเอง แต่ก็มีข้อควรกำหนดลงไว้เพื่อมิให้ผิดพลาดดังนี้ คือ

- เงิน ต้องลงบัญชีทุกบาททุกสตางค์
 - ที่ดิน ต้องลงบัญชีทุกส่วนของเนื้อที่
 - อาคารถาวร ต้องลงบัญชีทุกหลัง
 - สิ่งของมีค่า ต้องลงบัญชีทุกอย่าง
 - สิ่งของเบ็ดเตล็ดเล็กน้อย หรือของใช้ชั่วคราว เจ้าอาวาสพิจารณาตามสมควร
5. วัดจะต้องมีสมุดทะเบียนทรัพย์สินไว้อย่างน้อย 2 เล่ม (ไม่รวมบัญชีเงิน) คือ
- (1) ทะเบียนสิ่งหาภิรมทรัพย์ สำหรับจดของเคลื่อนที่ได้
 - (2) ทะเบียนอสิ่งหาภิรมทรัพย์สำหรับจดของเคลื่อนที่ไม่ได้ สมุดทะเบียนให้ใช้ตามแบบของกรมการศาสนา

ทะเบียนทรัพย์สินของวัด

6. เมื่อได้ทรัพย์สินมาเป็นของวัด ก็ให้แยกลงทะเบียน 2 เล่มนั้น เล่มใดเล่มหนึ่งตามแต่ประเภททรัพย์สินนั้น คือสิ่งใดเป็นสิ่งหาภิรมทรัพย์ก็นำมาลงทะเบียนสิ่งหาภิรมทรัพย์ สิ่งใดเป็นอสิ่งหาภิรมทรัพย์ก็นำมาลงทะเบียนอสิ่งหาภิรมทรัพย์ โดยใช้แบบ ศบว. 1 เช่นเดียวกัน

การได้ที่ดินมาเป็นของวัด

7. เฉพาะการได้มาซึ่งที่ดิน มีวิธีปฏิบัติพิเศษกว่าทรัพย์สินอย่างอื่น ที่ดินดังกล่าวนี้ หมายถึง

- ที่ดินตรงที่ตั้งวัดนั่นเอง
- ที่ดินของวัดแต่อยู่นอกเขตวัดออกไป ที่เรียกว่า ที่ธรณีสงฆ์
- ที่ดินอันงอกต่อเติมจากที่ดินเดิมของวัด
- ที่ดินที่ผู้บริจาคยกให้แก่ผลประโยชน์ ที่เรียกว่า ที่กัลปนา

เมื่อวัดได้มาซึ่งที่ดินจากผู้ใด ให้ขอรับหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินจากผู้นั้นด้วย

8. เมื่อได้หนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินมาแล้ว

การปฏิบัติเกี่ยวกับหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินของวัด

- ถ้าเป็นโฉนด ให้นำไปขอจดทะเบียน ณ สำนักงานที่ดินจังหวัด
- ถ้าเป็น น.ส. 3 (หนังสือ...รับรองการทำประโยชน์) ให้นำไปขอจดทะเบียน ณ ที่ว่าการอำเภอ
- ถ้าเป็นเอกสารอย่างอื่น เช่น ส.ค. 1 (แบบแจ้งครอบครองที่ดิน) ทางวัดไม่แน่ใจว่าจะใช้เป็นหลักฐานได้หรือไม่และจะทำอย่างไรต่อไป ให้นำหรือทางอำเภอหรือจังหวัดหรือกรมการศาสนาดูก่อน

9. โฉนดที่ดินกิติ น.ศ. 3 กิติ เอกสารสำคัญเกี่ยวกับที่ดินกิติ เมื่อจดทะเบียนตามข้อ 8 แล้ว ให้วัดจดทะเบียนทรัพย์สินของวัดในประเภทอสังหาริมทรัพย์ แล้วนำหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินเหล่านั้นไปฝากไว้กับหน่วยราชการ คือ

- วัดในเขตกรุงเทพมหานคร ให้นำไปฝากไว้ ณ กรมการศาสนา
- วัดในเขตจังหวัดอื่น ให้นำไปฝากไว้ ณ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนั้น

การนำหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินไปฝากตามข้อนี้ หน่วยราชการที่รับฝากจะต้องออกหนังสือรับฝากมอบให้แก่วัดเก็บไว้เป็นหลักฐาน ถ้าวัดยังไม่ได้รับก็ให้ทวงถาม แล้วนำหนังสือตอบรับนั้นไปเก็บไว้ที่วัดต่อไป

10. คำว่า "จำหน่าย" ในกฎกระทรวงข้อนี้ มิได้หมายความว่าขายไป แต่หมายความว่าจำหน่ายทรัพย์สินทั้งหมดสภาพเป็นศาสนสมบัติของวัดแล้วออกจากทะเบียน ยกตัวอย่างเช่น

- เสนาสนะที่ถูกรื้อถอนหมดสภาพเดิม
- เสนาสนะที่ถูกไฟไหม้
- รถ เรือที่เสียหายใช้การไม่ได้
- ที่ดินที่ถูกโอนไปจากวัดโดยพระราชบัญญัติ
- ที่ดินที่ถูกกระแสน้ำเซาะขาดหายไป
- ทรัพย์สินที่ถูกโจรผู้ร้ายลักไป

ฯลฯ



การจำหน่ายจ่ายโอนที่ดินของวัด

11. เมื่อจำหน่ายทรัพย์สินของวัดก็ให้ลงรายการในทะเบียนโดยลงในช่องรายการการจำหน่าย

แต่ถ้าเป็นทรัพย์สินอันมีค่ามาก นอกจากจะแจ้งจำหน่ายในทะเบียนแล้ว หากมีเอกสารการเจรจาตกลงใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายนั้น ก็ให้เก็บรักษาไว้จึงดีเพราะอาจมีการตรวจสอบขึ้นภายหลังว่า ผู้จำหน่ายได้จำหน่ายไปโดยชอบด้วยพระวินัย กฎหมาย และคำสั่งของคณะสงฆ์หรือไม่

12. การจำหน่ายที่ดินของวัด โดยเฉพาะการโอนกรรมสิทธิ์วัดจะต้องรายงานขึ้นไปตามลำดับชั้น จนถึงมหาเถรสมาคม กรมการศาสนาเสนอกระทรวง กระทรวงเสนอคณะรัฐมนตรี เมื่อออกเป็นพระราชบัญญัติให้โอนแล้วจึงจะจำหน่ายจากทะเบียนได้

13. ข้อควรระวังสำหรับกฎกระทรวงข้อนี้ ทรัพย์สินมีค่าของวัดทุกอย่างจะต้องมีรายการในทะเบียนทั้งสิ้น การละเว้นไม่จดทะเบียนย่อมเป็นความผิด นอกจากนี้การละเลยไม่จำหน่ายทรัพย์สินที่สิ้นสภาพแล้วออกจากทะเบียน ถ้ามีการตรวจสอบขึ้นความผิดย่อมตกอยู่กับเจ้าอาวาส

กฎกระทรวงข้อ 2

“ ข้อ 2 การกันที่ดินซึ่งเป็นที่วัดให้เป็นที่จัดประโยชน์ จะกระทำได้อีกต่อเมื่อกรมการศาสนาเห็นชอบและได้รับอนุมัติจากมหาเถรสมาคม ”

14. เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติตามกฎกระทรวงข้อนี้ ให้วัดทำแผนผังวัดของตนขึ้นไว้ก่อน โดยเบิกกระดาษเขียนแผนผังวัดไปจากกรมศาสนา (กรมการศาสนาจะส่งไปฝากจ่ายทางศึกษาธิการอำเภอและจังหวัด) กระดาษเขียนแผนผังนี้เป็นแบบพิมพ์เฉพาะ ได้มาตรฐานเดียวกัน มหาเถรสมาคมอนุมัติให้ใช้ในราชการคณะสงฆ์แล้ว

การทำแผนผังวัด

ในการทำแผนผังวัดเป็นหน้าที่ของวัดจะปรึกษาหารือเจ้าคณะของตน เมื่อทำแผนผังเสร็จแล้วรายงานไปยังกรมการศาสนา วัดในส่วนภูมิภาคให้เสนอผ่านศึกษาธิการจังหวัดที่วัดนั้นตั้งอยู่ กรมการศาสนาตรวจสอบถูกต้องแล้วจะเสนอคณะกรมการอำนาจการพัฒนาวัดซึ่งแต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรีพิจารณา แล้วเสนอมหาเถรสมาคมรับทราบไว้

เมื่อผ่านมหาเถรสมาคมแล้ว กรมการศาสนาจะส่งแผนผังที่แก้ไขเรียบร้อยแล้วคืนไปให้วัด โดยผ่านเจ้าคณะตามลำดับชั้น สำหรับส่วนภูมิภาคจะส่งผ่านจังหวัด แผนผังฉบับนี้เรียกว่า “แผนผังวัดฉบับตัวจริง” มีลายเซ็นอธิบดีกรมการศาสนารับรองเป็นหลักฐาน

เมื่อมีการถ่ายภาพหรือคัดลอกแผนผังฉบับตัวจริงออกไปใช้การอื่น แผนผังนั้นเรียกว่า “แผนผังวัดฉบับสำเนา”

วัดต่าง ๆ ควรจัดทำแผนผังวัดให้ได้มีแผนผังวัดฉบับตัวจริงไว้เสียแต่บัดนี้ เมื่อเวลามีธุระจะต้องนำไปแสดงในโอกาสต่าง ๆ จะได้สำเนาไปใช้ได้ทันที เพราะการที่จะให้ได้มาซึ่งแผนผังวัดฉบับตัวจริงจะต้องใช้เวลาอย่างน้อย 3 เดือน

15. หากวัดต้องการกันที่วัดเป็นที่จัดประโยชน์ ถ้าในแผนผังฉบับตัวจริงที่อธิบดีกรมการศาสนาลงนามรับรองไว้แล้ว ระบุไว้แล้วว่าพื้นที่ใดเป็นเขตจัดประโยชน์ และวัดจะจัดประโยชน์บนพื้นที่นั้น ก็ให้ถือว่ากรมการศาสนาเห็นชอบและได้รับอนุมัติจากมหาเถรสมาคมแล้ว

แต่ถ้าภายหลังจะจัดประโยชน์บนพื้นที่ซึ่งไม่ได้ระบุไว้ในแผนผังว่าเป็นเขตจัดประโยชน์ ก็ให้ดำเนินการขอรับความเห็นชอบจากกรมการศาสนา และขอรับอนุมัติจากมหาเถรสมาคมตามกฎหมายกระทรวงข้อนี้

การกันที่วัดเป็นที่จัดประโยชน์

16. วิธีขอรับความเห็นชอบให้ปฏิบัติดังนี้

ใช้กระดาษเขียนแผนผังของกรมการศาสนา ลอกแผนผังวัดฉบับตัวจริงออกมาเป็นแผนผังฉบับสำเนา แล้วขีดเส้นวงรอบพื้นที่ตรงที่ทางวัดขอกันเป็นที่จัดประโยชน์โดยใช้ดินสอสีหรือหมึกที่เห็นชัด ทำแผนผังวัดฉบับสำเนาอย่างนี้ขึ้น 3 แผ่น

ส่งแผนผังวัดฉบับสำเนาทั้งสามแผ่นไปยังกรมการศาสนา ผ่านเจ้าคณะตามลำดับชั้น ในส่วนภูมิภาคให้ผ่านศึกษาธิการจังหวัดด้วยโดยมีหนังสือนำเสนอเหตุผลในการที่จะกันที่วัดเป็นที่จัดประโยชน์ให้ชัดเจน

เมื่อกรมการศาสนาพิจารณาเห็นชอบแล้วก็จะเสนอขออนุมัติมหาเถรสมาคมต่อไป ในการพิจารณาของกรมการศาสนาและของมหาเถรสมาคม อาจมีการตรวจสอบพื้นที่และแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อความเหมาะสม แล้วส่งคืนไปยังวัดโดยผ่านจังหวัดและเจ้าคณะตามลำดับชั้น เว้นแต่วัดในเขตกรุงเทพมหานครจะส่งไปยังวัดโดยตรง

17. ข้อควรระวังเป็นพิเศษในการปฏิบัติตามกฎกระทรวงข้อนี้ คือ เมื่อยังไม่ได้รับอนุมัติจากกรมการศาสนาอย่างเป็นทางการ ทางวัดอย่าเพิ่งทำสัญญาหรือสร้างข้อผูกพันใด ๆ เกี่ยวกับที่ดินแปลงนั้นกับบุคคลอื่นเพราะจะเกิดเป็นปัญหายุ่งยากในภายหลัง และนิติกรรมสัญญาที่วัดทำล่วงหน้าไปก่อนได้รับอนุมัติย่อมไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย

กฎกระทรวงข้อที่ 3

“ ข้อ 3 การให้เช่าที่ดินหรืออาคาร ให้เจ้าอาวาสจัดให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้งทำทะเบียนทรัพย์สินที่จัดประโยชน์ ทะเบียนผู้เช่าหรือผู้อาศัยไว้ให้ถูกต้อง และให้เก็บรักษาทะเบียนและสัญญาเช่าไว้เป็นหลักฐานที่วัดหรือจะฝากกรมการศาสนาให้เก็บรักษาไว้ก็ได้ ”

18. โดยที่การจัดประโยชน์หารายได้จากศาสนสมบัติของวัด ผู้จัดประโยชน์จะต้องลงชื่อทำสัญญากับบุคคลภายนอกแทนวัด ถ้าเกิดเหตุพิพาทขึ้นคู่สัญญาอาจถูกฟ้องร้องในศาล เมื่อแพคดีก็อาจต้องได้รับโทษทางแพ่งหรือทางอาญา การจัดประโยชน์บางกรณีผู้จัดประโยชน์จะต้องชิงไหวชิงพริบซึ่งกันและกันอันเป็นวิสัยของคฤหัสถ์ ฉะนั้น เจ้าอาวาสวัดที่มีการจัดประโยชน์พึงปฏิบัติตามกฎกระทรวงข้อนี้คือ แต่งตั้งไวยาวัจกรหรือผู้อื่นเป็นผู้จัดประโยชน์แทนวัด การแต่งตั้งนั้นให้กระทำเป็นหนังสือดังตัวอย่างท้ายคำแนะนำนี้

19. นับว่าเป็นภารกิจอันสำคัญยิ่งของเจ้าอาวาสในการที่จะเลือกแต่งตั้งผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้จัดประโยชน์ของวัด เพราะเป็นการมอบทรัพย์สินของวัดหรือสมบัติของสงฆ์ส่วนที่จัดประโยชน์ไว้ในมือของบุคคลอื่นแทนตน

การตั้งผู้จัดประโยชน์ของวัด

การพิจารณาเลือกตั้งผู้จัดประโยชน์ของวัด จึงพึงพิจารณาดำเนินการ ดังนี้

(1) แต่งตั้งไวยาวัจกรของวัดเป็นผู้จัดประโยชน์ วิธีนี้เหมาะสำหรับวัดที่มีรายได้น้อยและเป็นรายได้คงตัว ไม่มีเรื่องเปลี่ยนแปลงบ่อย

(2) แต่งตั้งกรมการศาสนาเป็นผู้จัดประโยชน์ วิธีนี้เหมาะสำหรับวัดวาอารามทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดในกรุงเทพมหานคร

เมื่อกรมการศาสนาได้รับมอบให้จัดประโยชน์แทนวัดแล้ว ถ้าศาสนสมบัติที่จะจัดประโยชน์นั้นตั้งอยู่ต่างจังหวัดก็จะได้มอบให้จังหวัดหรืออำเภอเป็นผู้จัดประโยชน์แทน

(3) แต่งตั้งมูลนิธิเป็นผู้จัดประโยชน์เมื่อมูลนิธินั้นมีวัตถุประสงค์ตามตราสารให้จัดประโยชน์ได้

(4) ตั้งกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง แล้วแต่งตั้งคณะกรรมการนั้นเป็นผู้จัดประโยชน์ วิธีนี้เหมาะสำหรับ

การจัดประโยชน์เฉพาะเรื่องและเห็นว่าการที่จะปฏิบัติตามข้อ (1) (2) (3) นั้นทำไม่เป็นผลดีแก่วัด

20. การแต่งตั้งผู้จัดประโยชนนั้นให้ระบุไว้ในหนังสือแต่งตั้งว่าให้จัดประโยชนในที่ใดหรือให้จัดประโยชนตั้งแต่เมื่อใดถึงเมื่อใด หรือให้จัดประโยชนเฉพาะกรณีใดและมีเหตุประการใดบ้าง ที่ให้ผู้จัดประโยชนขออนุมัติเจ้าอาวาสก่อนจึงจะกระทำลงไป

ในกรณีนี้วัดตั้งกรรมการจัดประโยชน เมื่อแต่งตั้งแล้วให้แจ้งกรรมการศาสนาทราบตามแบบท้ายคำแนะนำนี้

การถอนคืนการจัดประโยชน

21. เมื่อวัดมอบให้ทางราชการจัดประโยชนแทนแล้ว ภายหลังจากจะถอนคืนให้แจ้งกรรมการศาสนาทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 30 วันพร้อมทั้งชี้แจงเหตุแห่งการถอนคืน และระบุว่าเมื่อวัดถอนคืนไปแล้ววัดจะแต่งตั้งให้ผู้ใดเป็นผู้จัดประโยชน เพราะเหตุใด เมื่อกรรมการศาสนาได้รับแจ้งแล้วจะเสนอต่อมหาเถรสมาคมเพื่อพิจารณาแล้วแจ้งให้ทางวัดทราบ

ในระหว่างที่วัดยังมีได้รับทราบมติมหาเถรสมาคมจากกรรมการศาสนา ทางวัดจะต้องไม่ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งในการจัดประโยชนเพราะจะเป็นการทำงานซ้ำซ้อนกัน ซึ่งจะทำให้มีปัญหาตามมาได้

ในกรณีที่วัดแต่งตั้งบุคคลอื่นเป็นผู้จัดประโยชน ถ้าประสงค์จะถอนคืนการจัดประโยชนจากผู้นั้น ให้แจ้งการถอนคืนแก่ผู้นั้นเป็นหนังสือไว้เป็นหลักฐาน แล้วแจ้งการถอนคืนนั้นให้กรรมการศาสนาทราบโดยด่วน

ทะเบียนทรัพย์สินจัดประโยชนทะเบียนผู้เช่าหรือผู้อาศัย

22. ผู้จัดประโยชนแทนวัดย่อมมีหน้าที่ในการจัดทำและเก็บรักษาเอกสารสำคัญในการจัดประโยชน คือ

- (1) ทะเบียนทรัพย์สินที่จัดประโยชน เพื่อจดทรัพย์สินที่จัดประโยชนไว้ทั้งหมดมิให้ตกหล่น
- (2) ทะเบียนผู้เช่าหรือผู้อาศัย เพื่อจดยกรายการชื่อผู้เช่า ลักษณะการเช่า ผลประโยชนที่ได้จากผู้เช่าและเงื่อนไขอื่น ๆ

การลงรายการในทะเบียนผู้เช่าหรือผู้อาศัยจะต้องอ้างอิงไปถึงสัญญาและใบสำคัญรับเงินจากผู้เช่าด้วย

การเก็บรักษาทะเบียน การเก็บรักษาสัญญาเช่า

23. ทะเบียนทรัพย์สินจัดประโยชนก็ดี ทะเบียนผู้เช่าหรือผู้อาศัยก็ดี หนังสือเช่าก็ดี ผู้จัดประโยชนจะต้องเก็บรักษาไว้ให้ปลอดภัยและพร้อมที่จะให้เจ้าหน้าที่ตรวจดูได้เสมอ

สถานที่ที่จะเก็บรักษาทะเบียนและสัญญาเช่านั้น กฎกระทรวงกำหนดไว้ให้สองแห่งคือ

(1) เก็บไว้ที่วัด ซึ่งหมายความว่า เก็บไว้ในสำนักงานของเจ้าอาวาสวัดนั้น

(2) เก็บไว้ที่กรมการศาสนา ซึ่งหมายถึง เก็บไว้ ณ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด หรือสำนักงานศึกษาธิการอำเภอด้วยสำหรับวัดในต่างจังหวัด

24. ข้อควรระวังในการปฏิบัติตามกฎกระทรวงข้อนี้คือ วัดใดถ้าเจ้าอาวาสไม่แน่ใจว่าตนจะดำรงตำแหน่งไปได้นาน และไม่แน่ใจว่าเมื่อมีการเปลี่ยนเจ้าอาวาสจะได้มีการมอบหมายหน้าที่การงานกัน หรือสถานที่ที่จะเก็บรักษาเอกสารสำคัญไว้ที่วัดไม่มั่นคง หรือวัดมักจะว่างเว้นจากการดูแลรักษาเป็นครั้งคราว ควรนำฝากไว้ที่กรมการศาสนา

กฎกระทรวงข้อ 4

“ ข้อ 4 การให้เช่าที่ธรณีสงฆ์ ที่กัลปนาหรือที่วัดกันไว้เป็นที่จัดประโยชน์ที่กำหนดระยะเวลาการเช่าเกินสามปี จะกระทำได้อีกต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากกรมการศาสนา ” วิธีทำสัญญาสองแบบ

25. วิธีการให้คนเช่าที่ดินของวัดไม่ว่าจะเป็นที่ธรณีสงฆ์หรือที่กัลปนา (คือที่ดินที่เจ้าของเช่าอุทิศให้แต่ผลประโยชน์) หรือที่ดินที่กันไว้เป็นที่จัดประโยชน์ดังกล่าวมาแล้วในกฎกระทรวงข้อ 2 ก็ตาม ทางวัดจะต้องทำสัญญาไว้ต่อกันอย่างมั่นคงทุกราย

การทำสัญญานั้นควรให้ผู้มีความรู้ทางกฎหมายได้ตรวจร่างก่อน เมื่อเห็นว่าไม่มีทางที่วัดจะเสียเปรียบแล้วจึงลงนาม

26. การทำสัญญาดังกล่าวในข้อ 25 นั้น มีสองอย่าง คือ

ก. สัญญานานปี หมายถึง สัญญาที่เป็นข้อผูกพันติดต่อกันนานเกินสามปี

ข. สัญญาธรรมดา หมายถึง สัญญาที่เป็นข้อผูกพันติดต่อกันเพียงชั่วปีเดียวหรือไม่เกินสามปี

ในการทำสัญญาสองอย่างนี้ ถ้าเป็นสัญญาธรรมดาวัดจัดทำได้เอง แต่ถ้าเป็นสัญญานานปีตามข้อ ก. วัดจะต้องส่งร่างสัญญาบับนั้นไปให้กรมการศาสนาตรวจพร้อมด้วยเอกสารเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง เมื่อกรมการศาสนาตอบให้ความเห็นชอบแล้วจึงลงนามในสัญญาได้

วิธีรับความเห็นชอบจากกรมการศาสนา

27. การขอรับความเห็นชอบจากกรมการศาสนาตามข้อนี้ ให้จัดส่งเอกสารต่าง ๆ ไปพร้อมกัน คือ

- (1) หนังสือแสดงเหตุผลในการที่ทางวัดจะให้เช่าที่ดิน
- (2) แผนผังวัดฉบับสำเนา 2 แผ่นแสดงที่ดินที่วัดจะให้เช่า
- (3) ร่างสัญญาเช่าพร้อมด้วยเอกสารแนบท้ายสัญญา (ถ้ามี)

ร่างสัญญาที่กรมให้ความเห็นชอบแล้วจะมีตราและลายเซ็นของอธิบดีกรมการศาสนาประจำทุกแผ่น

การจดทะเบียนสัญญา

28. เมื่อวัดดำเนินการทำสัญญานานปีเรียบร้อยแล้ว ถ้าที่ดินให้เช่านั้นเป็นที่มิโฉนดให้นำสัญญาเช่ามานับไปจดทะเบียน ณ สำนักงานที่ดินจังหวัด ถ้าเป็นที่ไม่มีโฉนดให้นำไปจดทะเบียน ณ ที่ว่าการอำเภอโดยไม่ชักช้า พร้อมกับนำหลักฐานการให้ความเห็นชอบของกรมการศาสนาไปแสดงแก่เจ้าหน้าที่ทะเบียนด้วย

ห้ามสร้างข้อผูกพันก่อนได้รับความเห็นชอบ

29. ข้อควรระวังในการปฏิบัติตามกฎกระทรวงข้อนี้ คือ ในระหว่างที่รอรับคำตอบให้ความเห็นชอบจากกรมการศาสนาอยู่นั้น ห้ามมิให้วัดรับเงินหรือสิ่งตอบแทนใด ๆ จากผู้ขอเช่าที่ดินอันจะทำให้เกิดภาระผูกพันขึ้นแก่วัด ทั้งนี้ต้องห้ามมิให้ฝ่ายผู้เช่าเข้าไปปลูกสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงในที่ดินนั้นด้วย

กฎกระทรวงข้อ 5

“ข้อ 5 การเก็บรักษาเงินของวัด ในส่วนที่เกินสามพันบาทขึ้นไป ให้เก็บรักษาโดยฝากกรมการศาสนาจังหวัดอำเภอ หรือธนาคารหรือนิติบุคคลที่กรมการศาสนาให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้ให้ฝากในนามของวัด “

การดูแลรักษาและจัดการเงินการกุศลที่มีผู้บริจาค ให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้บริจาค “

30. การปฏิบัติตามกฎกระทรวงข้อนี้ ให้วัดแยกเงินของวัดออกเป็น 2 ประเภท คือ

ก. เงินผลประโยชน์ ได้แก่ เงินที่ได้มาจากการจัดประโยชน์ของวัด เช่น เงินค่าเช่า ค่าผาติกรรม ดอกเบี้ย สวรรลด เงินบำรุง เงินค่าชดเชย เงินค่าปรับ และเงินใด ๆ ที่เป็นส่วนที่ออกเงยขึ้นจากศาสนาสัมบัติของวัดนั้น

ข. เงินการกุศล ได้แก่ เงินที่มีผู้บริจาคเจาะจงการกุศลอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น บริจาคเป็นค่าภัตตาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าก่อสร้างถาวรวัตถุของเจ้าภาพ เงินบำรุง พระอาพาธ และเงินอื่น ๆ ในลักษณะเช่นนี้

ส่วนเงินงบโดที่มีผู้บริจาคให้แก่วัดเพื่อให้ตนได้มาซึ่งสิทธิในการแสวงหาประโยชน์จากวัด จะโดยตรงหรือทางอ้อมก็ตาม ต้องนับว่าเป็นเงินผลประโยชน์ของวัดทั้งสิ้นและผู้ใดจะอ้างเอาจำนวนเงินที่ตนบริจาคทำบุญกับวัดมาเป็นสิ่งแลกเปลี่ยน หรือเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแลกเปลี่ยน เพื่อให้ตนได้มาซึ่งสิทธิในการแสวงหาผลประโยชน์จากวัดหาได้ไม่ (ยกตัวอย่างเช่น การขอลดค่าเช่า หรือค่าบำรุง เพราะอ้างว่าผู้ันเคยทำบุญกับวัดมามากอย่างนี้ เป็นต้น)

ประเภทของเงิน การรับเงิน

31. การรับเงินผลประโยชน์ (ประเภท ก.) วัดจะต้องออกใบเสร็จรับเงินทุกครั้ง ทุกรายการ เมื่อออกใบเสร็จรับเงินให้แก่ผู้ชำระเงินแล้ว วัดจะต้องออกใบอนุโมทนาบัตรอีกต่างหากหรือไม่ก็แล้วแต่ทางวัดจะเห็นสมควร

ใบเสร็จรับเงินให้ใช้แบบของกรมการศาสนา

การเก็บเงินผู้ เเกเงิน

32. เมื่อออกใบเสร็จรับเงินแล้ว ให้ลงบัญชีรายรับและอ้างเลขที่ใบเสร็จรับเงินไว้กับรายการนั้น ๆ ด้วย

33. เงินผลประโยชน์ของวัด ให้วัดเก็บไว้ได้ 3,000 บาท (สามพันบาทถ้วน) เป็นอย่างมาก ส่วนที่เกินจาก 3,000 บาทเท่าไรให้นำไปฝากไว้กับหน่วยราชการดังต่อไปนี้ คือ

1. กรมการศาสนา
2. อำเภอที่วัดนั้นตั้งอยู่
3. จังหวัดที่วัดนั้นตั้งอยู่

หากการนำฝากหน่วยงานดังกล่าวไม่เป็นความสะดวก จะนำฝากไว้กับธนาคารหรือนิติบุคคลในนามของวัดก็ได้ แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากกรมการศาสนา ก่อนจึงนำฝาก

34. วิธีเสนอขอรับความเห็นชอบในกรณีนี้ ให้วัดทำเป็นหนังสือระบุชื่อธนาคารหรือนิติบุคคลดังกล่าวในกฎข้อนี้ หมายถึงการเปิดบัญชีครั้งแรกเท่านั้น เมื่อวัดจะนำเงินฝากเพิ่มเติมไม่ต้องขอความเห็นของอีก

การเปิดบัญชีเงินฝาก

35. ในการเปิดบัญชีเงินฝากก็ดี ในการทำใบนำส่งเงินฝากแต่คราวก็ดี ให้ระบุชื่อบัญชีว่า "เงินของวัด....." ห้ามนำฝากในนามบุคคลหรือระบุชื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นเจ้าของเงิน

การถอนเงินฝาก

ในกรณีที่ฝากเงินไว้กับธนาคาร ให้ระบุชื่อผู้มีอำนาจถอนเงินไว้อย่างน้อย 3 คนคือ เจ้าอาวาส 1 ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ที่เจ้าอาวาสแต่งตั้ง 1 ผู้ที่เจ้าอาวาสเห็นสมควร 1 แต่การสั่งจ่ายให้กรรมการใบเช็คสั่งจ่ายพร้อมกัน 2 คนโดยมีเจ้าอาวาสลงนามด้วยทุกครั้งจึงถอนเงินได้

36. สำหรับเงินการกุศล การดูแลรักษาตลอดจนการใช้จ่ายเงิน ให้เป็นไปตามประสงค์ของผู้บริจาค ถ้าผู้บริจาคมิได้แจ้งความประสงค์ไว้อย่างชัดเจนว่าจะให้เกิดรักษาที่ใดอย่างไร วัดก็อาจปฏิบัติเช่นเดียวกับการเก็บรักษาเงินผลประโยชน์โดยอนุโลม

กฎกระทรวงข้อ 6

" ข้อ 6 ให้เจ้าอาวาสให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้งทำบัญชีรับจ่ายเงินของวัด และเมื่อสิ้นปีปฏิทินให้ทำบัญชีแสดงเงินรับ เงินจ่ายและเงินคงเหลือ ทั้งนี้ให้เจ้าอาวาสตรวจตราดูแลให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและถูกต้อง "

37. เจ้าอาวาสจะตั้งจัดให้วัดมีบัญชีไว้อย่างน้อย 2 เล่ม คือ

- (1) บัญชีรายวัน สำหรับลงรายการรับจ่ายเงินรายวัด
- (2) บัญชีงบบปี สำหรับทำงบบัญชีเงินเมื่อสิ้นปี

แล้วสั่งให้บุคคลหนึ่งเป็นเจ้าหน้าที่จัดทำบัญชี และบุคคลที่เจ้าอาวาสจะสั่งให้เป็นผู้ทำบัญชีนั้น จะต้องเป็นไวยาวัจกรของวัดหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดที่เจ้าอาวาสแต่งตั้งให้คนใดคนหนึ่งทั้งสองคนนี้

38. การทำบัญชีงบบปี ให้แสดงรายการสำคัญคือ รายรับทั้งปี รายจ่ายทั้งปี และจำนวนเงินคงเหลือในวันสิ้นปีปฏิทิน

งบบปีให้ตัดยอดวันที่ 31 ธันวาคม

สมุดบัญชีให้ใช้แบบของกรมการศาสนา

39. เมื่อได้มอบหมายให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดทำบัญชีแล้ว ความรับผิดชอบของเจ้าอาวาสก็ยังไม่สิ้นสุด เจ้าอาวาสจะต้องตรวจตราดูแลการปฏิบัติโดยเรียบร้อยและถูกต้องหรือไม่ ถ้าไม่ถูกต้องก็สั่งให้แก้ไขให้ถูกต้อง

ระยะเวลาที่เจ้าอาวาสจะตรวจ ควรตรวจทุกเดือน ไม่ควรทิ้งระยะนานเกินไป นอกจากนี้ยังตรวจได้เสมอในเมื่อมีความประสงค์จะตรวจ

เมื่อเจ้าอาวาสได้ตรวจบัญชีถึงหน้าใดแล้ว ให้ลงบันทึกไว้ที่มุมใดมุมหนึ่งของหน้าบัญชีนั้นว่า “ตรวจแล้ว” พร้อมกับลงนามและวันที่ตรวจกำกับไว้ด้วย

ในการตรวจตราดูแลบัญชีดังกล่าวนี้ เจ้าอาวาสอาจมอบหมายให้ภิกษุรูปอื่นที่มีความรู้ทางบัญชีทำการตรวจแทนก็ได้

40. เมื่อเห็นเป็นการสมควร กรรมการศาสนาจะส่งเจ้าหน้าที่ไปตรวจและให้คำแนะนำเป็นครั้งคราวด้วย

กฎกระทรวงข้อ 7

“ ข้อ 7 ในกรณีที่วัด เจ้าอาวาส ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดถูกฟ้อง หรือถูกหมายเรียกเข้าเป็นโจทก์ร่วม หรือจำเลยร่วมในเรื่องที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการศาสนาสมบัติของวัด ให้เจ้าอาวาสแจ้งต่อกรรมการศาสนา หรือศึกษาธิการจังหวัดที่วัดตั้งอยู่ทราบไม่ช้ากว่าห้าวันนับแต่วันรับหมาย “

41. ในการจัดประโยชน์ของวัด ถ้าบุคคลต่อไปนี้ถูกฟ้องยังโรงศาล คือ

วัด

เจ้าอาวาส

ไวยาวัจกร

ผู้จัดประโยชน์ของวัด

ให้รีบแจ้งให้กรรมการศาสนาหรือศึกษาธิการจังหวัดทราบภายในห้าวันนับแต่วันที่รับหมาย ยิ่งสามารถแจ้งได้เร็วเท่าไรก็ยิ่งจะเป็นผลดีแก่วัด การแจ้งนั้นอาจแจ้งโดยทางโทรเลขหรือโทรศัพท์ให้ทราบไว้ชั้นหนึ่งก่อน แล้วรีบแจ้งตามไปโดยทางหนังสือภายในห้าวัน

เฉพาะกรณีไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดถูกฟ้อง เมื่อเจ้าอาวาสแจ้งไปยังกรรมการศาสนาหรือศึกษาธิการจังหวัด ให้ส่งสำเนาหนังสือแต่งตั้งให้ผู้นั้นเป็นไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ด้วย

การหาหนาย

42. การแจ้งให้กรรมการศาสนาหรือศึกษาธิการจังหวัดทราบนั้น ความมุ่งหมายก็เพื่อให้ทางราชการหาทางช่วยเหลือวัดเท่านั้น แต่แม้จะแจ้งไปแล้วทางวัดก็ต้องชวนช่วยในการแก้คดีอยู่ทุกประการ

ถ้าเป็นคดีอาญา กรรมการศาสนาหรือศึกษาธิการจังหวัดจะติดต่อขอให้พนักงานอัยการว่าคดีแทน

ถ้าเป็นคดีแพ่ง วัดจะต้องว่าจ้างทนายว่าคดีเองและออกค่าใช้จ่ายเองทั้งสิ้น

กฎกระทรวงข้อ 8

“ ข้อ 8 ให้กรรมการศาสนากำหนดแบบทะเบียน บัญชี แบบสัญญา และแบบพิมพ์อื่น ๆ และให้คำแนะนำการปฏิบัติแก่วัดเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามกฎกระทรวงนี้ “

43. โดยกฎกระทรวงข้อนี้ กรรมการศาสนาได้กำหนดแบบพิมพ์ต่าง ๆ ขึ้นเพื่อให้วัดใช้ดังต่อไปนี้

1. ทะเบียนทรัพย์สินของวัด
2. ทะเบียนทรัพย์สินจัดประโยชน์
3. ทะเบียนผู้เช่าหรือผู้อาศัย
4. แบบสัญญาต่าง ๆ
5. บัญชีรับจ่ายเงิน
6. บัญชีงบประมาณ
7. ใบเสร็จรับเงิน
8. กระดาษเขียนแผนผังวัด
9. แบบพิมพ์อื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดประโยชน์อันจะได้กำหนดภายหลัง

แบบพิมพ์ที่จะใช้ในการจัดประโยชน์

44. ในการดูแลรักษาและการจัดประโยชน์ศาสนสมบัติต่างๆ จำต้องใช้แบบพิมพ์ตามข้อ 43 ที่กรรมการศาสนากำหนดขึ้น

การให้คำแนะนำของกรรมการศาสนา

45. การให้คำแนะนำแก่วัด กรรมการศาสนาจะกระทำโดยวิธีดังต่อไปนี้

- (1) เรียบเรียงคำแนะนำส่งไปให้วัด
- (2) ส่งผู้ตรวจการศาสนสมบัติ (ผตศ.) หรือเจ้าหน้าที่อื่นของกรมไปตรวจให้คำแนะนำเป็นครั้งคราว
- (3) จัดให้มีการประชุมเจ้าอาวาส ศีษุาธิการ ไวยาวัจกร ผู้จัดประโยชน์เป็นครั้งคราว
- (4) โดยวิธีอื่น ๆ

ทะเบียนทรัพย์สินของวัด

(ทส. ว.)

ศบว. ๑

เลขที่ทรัพย์สิน (ทส.ว.)	วันเดือนปี ลงทะเบียน	รายการ ทรัพย์สิน	จำนวน หรือ เนื้อที่	หนังสือสำคัญ แสดงกรรมสิทธิ์	ทรัพย์สินรายนี้ ตั้งอยู่ ณ ตำบล อำเภอ จังหวัด	รายการจำหน่าย			หมายเหตุ
						วันเดือนปี	จำนวนที่ จำหน่าย	เหตุในการ จำหน่าย	

ทะเบียนทรัพย์สินจัดประโยชน์

(ทส. ป.)

ศบว. ๒

เลขที่ (ทส.ป.)	รายการ (แยกเป็นหน่วย ๆ)	เลขที่ใน ทะเบียน (ทส.ว.)	ตั้งอยู่ ณ ถนน ตำบล อำเภอ จังหวัด	ได้มาโดย วิธีใด	ราคาทรัพย์สิน เมื่อได้มา	วิธีจัดประโยชน์กับ ทรัพย์สินรายการนี้	หมายเหตุ

เลขที่

เล่มที่

ใบเสร็จรับเงินผลประโยชน์

ของวัด ตำบล อำเภอ..... จังหวัด.....

วันที่ เดือน พ.ศ.

ข้าพเจ้าได้รับเงินผลประโยชน์ของวัดจาก ดังรายการต่อไปนี้

ลำดับ	รายการ	จำนวนเงิน	
		บาท	สต.
	รวม		

เงินจำนวนรวม

ได้รับไว้ถูกต้องแล้ว

(ตัวหนังสือ)

(ลงชื่อ)

ตำแหน่ง ผู้รับเงิน

ได้นำมาลงบัญชีรายรับ
 เล่มที่ เลขที่
 เมื่อวันที่

ภาคผนวก ค
เอกสารประกอบการบันทึกบัญชี

ตารางที่ ค.2

วัด

ใบยืมเงิน

เลขที่

วันที่

ข้าพเจ้า ขอยืมเงินไปใช้เพื่อ

กำหนดใช้คืนภายใน

ลำดับที่	รายการ	จำนวนเงิน		หมายเหตุ
รวม				

รวมทั้งสิ้น (ตัวอักษร)

() () ()

ผู้ขอเบิก

ผู้จ่ายเงิน

ผู้อนุมัติการจ่าย

ตารางที่ ค.4

วัด

ใบสรุปเวลาการทำงาน

ประจำวันที่ เดือน พ.ศ.

ชื่อ - สกุล	เวลาการทำงาน	ลายเซ็น

.....
()

ผู้ตรวจสอบความถูกต้อง

ตารางที่ ค.5

วัด			
ใบขออนุมัติซื้อ			
			เลขที่
			เล่มที่
			วันที่
ข้าพเจ้า โปรดจัดซื้อของดังต่อไปนี้			
ลำดับที่	รายการ	จำนวน	หมายเหตุ
(.....) ผู้ขออนุมัติซื้อ		(.....) ผู้อนุมัติให้ซื้อ	

ตารางที่ ค.10

วัด

ใบสรุปเงินสดจ่าย

วันที่	เลขที่ใบเบิกเงิน	รายการ	จำนวนเงิน		หมายเหตุ
		รวม			

.....
()

ผู้จัดทำ

.....
()

ผู้ตรวจสอบความถูกต้อง

ตารางที่ ค.12

วัด

รายงานการตรวจนับเงินสด

สำหรับเดือน ถึงสิ้นสุดวันที่

เลขที่
จัดทำโดย
ตรวจโดย

ธนบัตร : 1,000 บาท x	บาท
500 บาท x	
100 บาท x	
50 บาท x	
20 บาท x	
รวม	
เช็ค :		
วันที่	ธนาคารและเช็คเลขที่	ผู้ออกเช็ค
.....
.....
.....
วันที่	ใบสำคัญที่	จ่ายแก่
.....
.....
.....
รวม	
เงินขาดบัญชี	
ยอดคงเหลือตามบัญชี	(วันตรวจนับ)
บวก รายได้ (ตั้งแต่วันสิ้นเดือนถึงวันตรวจนับ)	
ลบ ค่าใช้จ่าย (ตั้งแต่วันสิ้นเดือนถึงวันตรวจนับ)	
ยอดคงเหลือตามบัญชี	(วันสิ้นปี)
รายการปรับปรุง (ให้รายละเอียด)	
.....	
.....	
ยอดคงเหลือที่ปรับปรุงแล้ว	
ตรวจนับเมื่อวันที่	เวลา	
ได้รับเงินสดและเอกสารแทนตัวเงินคืนแล้ว	ผู้รักษาเงินสด	
วิธีการตรวจสอบ	
.....	
.....	
.....	

ตารางที่ ค.13

วัด

รายงานการรับเงินบริจาค

ลำดับที่	ชื่อผู้บริจาค	ใบเสร็จรับเงิน เลขที่	จำนวนเงิน	หมายเหตุ
			รวม	

.....
()

ผู้จัดทำ

.....
()

ผู้ตรวจสอบความถูกต้อง

ตารางที่ ค.14

วัด

รายงานสรุปค่าซ่อมแซมและบำรุงรักษา

ประจำเดือน

รายการ	รหัส	ค่าซ่อมแซม		หมายเหตุ
		ต่อเดือน	สะสมต่อปี	

.....

()

ผู้จัดทำ

.....

()

ผู้ตรวจสอบความถูกต้อง

ตารางที่ ค.15

วัด

รายงานการรับเงินประจำวัน

ประจำวันที่

รายการรับเงิน		
รับเงินบริจาค	จำนวน	บาท
ค่าเช่า	จำนวน	บาท
ที่จอดรถ	จำนวน	บาท
.....	จำนวน	บาท
.....	จำนวน	บาท
.....	จำนวน	บาท
.....	จำนวน	บาท
รวม	จำนวน	บาท
รายการจ่ายเงิน		
ค่าจ้างเจ้าหน้าที่	จำนวน	บาท
ค่าเครื่องดื่ม	จำนวน	บาท
ค่าแบบพิมพ์	จำนวน	บาท
.....	จำนวน	บาท
.....	จำนวน	บาท
.....	จำนวน	บาท
.....	จำนวน	บาท
รวม	จำนวน	บาท

ขอรับรองว่ารายการข้างต้นนี้เป็นจริงทุกประการ

.....

.....

()

()

เจ้าหน้าที่เก็บเงินประจำวัน

ผู้ตรวจสอบความถูกต้อง

ตารางที่ ค.16

สมุดรายวันทั่วไป

วัน เดือน ปี	รายการ	เลขที่บัญชี	เดบิต		เครดิต	

ตารางที่ ค.17

สมุดแยกประเภททั่วไป

วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้า บัญชี	เครดิต

I 22663034

ตารางที่ ค.18

วัด

ทะเบียนคุมเช็ค

วันที่ ส่งจ่าย	เลขที่ เช็ค	เลขที่ ใบสำคัญ	รายการ	ผู้รับเงิน	จำนวนเงิน	
					รวม	

.....

()

ผู้จัดทำ

.....

()

ผู้ตรวจสอบความถูกต้อง

ตารางที่ ค.19

วัด

ทะเบียนทรัพย์สิน

ลำดับที่	รายการ	รหัส	จำนวน

.....

()

ผู้จัดทำ

.....

()

ผู้ตรวจสอบความถูกต้อง

วัด

ทะเบียนคุมเงินยืม

เลขที่ใบยืม	วันที่ยืม	ผู้ยืม	วัตถุประสงค์	จำนวนเงิน	การส่งคืน		หมายเหตุ
					วันที่	จำนวนเงิน	

.....

()

ผู้จัดทำ

.....

()

ผู้ตรวจสอบ

วัด

สมุดเงินสดรับ

วัน เดือน ปี	รายการ	เลขที่ ใบสำคัญ	เดบิต		เครดิต				
			เงินสด	ธนาคาร	เงินบริจาค	ค่าเช่า	บัญชีอื่น		
							ชื่อบัญชี	จำนวนเงิน	
		รวม							

วัด

สมุดเงินสดจ่าย

วัน เดือน ปี	รายการ	เลขที่ ใบสำคัญ	เครดิต		เดบิต					
			เงินสด	ธนาคาร	ค่า สาธารณูปโภค	ค่าใช้จ่าย ในการบริจาด	ค่าวัสดุ	บัญชีอื่น		
								ชื่อบัญชี	จำนวนเงิน	
		รวม								

วัด

ทะเบียนคุมลูกหนี้ค่าเช่า

ชื่อ

กำหนดเวลาเช่า ปี

ที่อยู่

ตั้งแต่ ถึง

อัตราค่าเช่า บาทต่อปี วันครบกำหนดชำระ

โฉนดเลขที่

วันที่ทำสัญญา

ที่ดินแปลงที่ จำนวนเนื้อที่

วันที่	รายการ	ลูกหนี้ค่าเช่า		การรับชำระค่าเช่า			ค้างชำระ	หมายเหตุ
		ใบแจ้งหนี้ เลขที่	จำนวนเงิน	ใบเสร็จรับเงิน เลขที่	ค่าเช่า	ค่าปรับ		

วัด

ทะเบียนใบสำคัญจ่าย

วันที่	รายการ	เลขที่ ใบสำคัญ	การจ่ายเงิน		ชื่อผู้รับ	จำนวนเงิน	หมายเหตุ
			วันที่จ่าย	เลขที่เช็ค			

วัด

ทะเบียนวัสดุ

วันที่	รับจาก / จ่ายให้	เลขที่เอกสาร	รับ (หน่วย)	เบิกใช้ (หน่วย)	คงเหลือ (หน่วย)	หมายเหตุ

.....
()

ผู้จัดทำ

.....
()

ผู้ตรวจสอบ



พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดย

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2505 เป็นปีที่ 17 ในรัชกาลปัจจุบัน

และ

ให้ไว้ ณ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 เป็นปีที่ 47 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505"

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484

มาตรา 4 ภายในระยะเวลาหนึ่งปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ บรรดา กฎกระทรวง สันชาตินิติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับและระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ที่ใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้จนกว่าจะมีกฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับหรือระเบียบของมหาเถรสมาคมยกเลิก หรือมีความอย่างเดียวกัน หรือขัดหรือแย้งกัน หรือกล่าวไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา 5 เพื่อประโยชน์แห่งมาตรา 4 บรรดาอำนาจหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ใน สันชาตินิติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับและระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพระภิกษุตำแหน่งใดหรือคณะกรรมการสงฆ์ใดซึ่งไม่มีใน

พระราชบัญญัตินี้ ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจกำหนดโดยกฎมหาเถรสมาคมให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพระภิกษุตำแหน่งใด รูปใด หรือหลายรูปร่วมกันเป็นคณะตามที่เห็นสมควร

มาตรา 5 ทวิ ในพระราชบัญญัตินี้

คณะสงฆ์ หมายความว่า บรรดาพระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายที่ใช้บังคับก่อนพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะปฏิบัติศาสนกิจในหรือนอกราชอาณาจักร

คณะสงฆ์อื่น หมายความว่า บรรดาบรรพชิตจีนิกายหรืออนัมนิกาย

พระราชาคณะ หมายความว่า พระภิกษุที่ได้รับแต่งตั้งและสถาปนาให้มีสมณศักดิ์ตั้งแต่สามัญจนถึงชั้นสมเด็จพระราชาคณะ

สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ หมายความว่า สมเด็จพระราชาคณะที่ได้รับสถาปนาก่อนสมเด็จพระราชาคณะรูปอื่น ถ้าได้รับสถาปนาในวันเดียวกันให้ถือรูปที่ได้รับสถาปนาในลำดับก่อน

มาตรา 5 ตริ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการแต่งตั้งสถาปนาและถอดถอนสมณศักดิ์ของพระภิกษุในคณะสงฆ์

มาตรา 6 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด 1

สมเด็จพระสังฆราช

มาตรา 7 พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชองค์หนึ่ง

ในกรณีที่ตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชว่างลง ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมเสนอสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ชั้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช

ในกรณีที่สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมเสนอสมเด็จพระราชาคณะรูปอื่นผู้มี

อาวุโสโดยสมณศักดิ์รองลงมาตามลำดับ และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช

มาตรา 8 สมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ และทรงตราพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย พระธรรมวินัย และกฎมหาเถรสมาคม

มาตรา 9 ในกรณีที่สมเด็จพระสังฆราชทรงลาออกจากตำแหน่งหรือพระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดให้ออกจากตำแหน่ง พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาของสมเด็จพระสังฆราชหรือตำแหน่งอื่นใดตามพระราชอัธยาศัยก็ได้

มาตรา 10 ในเมื่อไม่มีสมเด็จพระสังฆราช ให้สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

ถ้าสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการมหาเถรสมาคมที่เหลืออยู่เลือกสมเด็จพระราชาคณะรูปหนึ่งผู้มีอาวุโสโดยสมณศักดิ์รองลงมาตามลำดับ และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

ในเมื่อสมเด็จพระสังฆราชไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือไม่อาจทรงปฏิบัติหน้าที่ได้ สมเด็จพระสังฆราชจะได้ทรงแต่งตั้งให้สมเด็จพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทน

ในกรณีที่สมเด็จพระสังฆราชมิได้ทรงแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนตามวรรคสาม หรือสมเด็จพระราชาคณะซึ่งได้แต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราชไม่อาจปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชได้ ให้นำความในวรรคหนึ่งและวรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศนามสมเด็จพระราชาคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชตามมาตรา 10 ในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 11 สมเด็จพระสังฆราชพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (1) มรณภาพ
- (2) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ
- (3) ลาออก
- (4) ทรงพระกรุณาโปรดให้ออก

หมวด 2

มหาเถรสมาคม

มาตรา 12 มหาเถรสมาคมประกอบด้วยสมเด็จพระสังฆราช ซึ่งทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง สมเด็จพระราชาคณะทุกรูปเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และพระราชาคณะซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งมีจำนวนไม่เกินสิบสองรูปเป็นกรรมการ

มาตรา 13 ให้อธิบดีกรรมการศาสนาเป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง และให้กรรมการศาสนาทำหน้าที่สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มาตรา 14 กรรมการมหาเถรสมาคมซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา 15 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 14 กรรมการมหาเถรสมาคมซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (1) มรณภาพ
- (2) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ
- (3) ลาออก
- (4) สมเด็จพระสังฆราชมีพระบัญชาให้ออก

ในกรณีที่กรรมการมหาเถรสมาคมพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ สมเด็จพระสังฆราชอาจทรงแต่งตั้งพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งเป็นกรรมการแทน

กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งตามความในวรรคก่อนอยู่ในตำแหน่ง ตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา 15 ทวิ การแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคมตามมาตรา 12 และการให้กรรมการมหาเถรสมาคมพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 15 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

มาตรา 15 ตริ มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม
- (2) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร

- (3) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแพร่ การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
- (4) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
- (5) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

เพื่อการนี้ ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎหมายมหาเถรสมาคมออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย ใช้บังคับได้และจะมอบให้พระภิกษุรูปใดหรือคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการตามมาตรา 19 เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่งก็ได้

มาตรา 15 จัตวา เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยและเพื่อความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมจะตรากฎหมายมหาเถรสมาคมเพื่อกำหนดโทษหรือวิธีลงโทษทางการปกครองสำหรับพระภิกษุและสามเณรที่ประพฤติให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนาและการปกครองของคณะสงฆ์ก็ได้

พระภิกษุและสามเณรที่ได้รับโทษตามวรรคหนึ่ง ถึงขั้นให้สละสมณเพศต้องสึกภายในสามวัน นับแต่วันทราบคำสั่งลงโทษ

มาตรา 16 ในกรณีที่ประธานกรรมการมหาเถรสมาคมไม่อาจมาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุมมหาเถรสมาคม และมีได้มอบหมายให้สมเด็จพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทน ให้สมเด็จพระราชาคณะผู้มิอาจไปโดยสมณศักดิ์ซึ่งอยู่ในที่ประชุมเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน

มาตรา 17 การประชุมมหาเถรสมาคมต้องมีกรรมการโดยตำแหน่งและกรรมการ โดยการแต่งตั้งรวมกันประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุม

ระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคมให้เป็นไปตามกฎหมายมหาเถรสมาคม

มาตรา 18 ในกรณีนี้ที่ยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคมแทนตำแหน่งที่ว่างตามมาตรา 15 วรรคสอง ให้ถือว่ามหาเถรสมาคมมีกรรมการเท่าจำนวนที่เหลืออยู่ในขณะนั้น

มาตรา 19 สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ตามมติมหาเถรสมาคม ประกอบด้วยพระภิกษุหรือบุคคลอื่นจำนวนหนึ่ง มีหน้าที่พิจารณาถ้อยแถลงเรื่องที่จะเสนอต่อมหาเถรสมาคมและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่มหาเถรสมาคมมอบหมายโดยขึ้นตรงต่อมหาเถรสมาคม

การจัดให้มีคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการฝ่ายต่าง ๆ การแต่งตั้งกรรมการหรืออนุกรรมการ การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการหรืออนุกรรมการและระเบียบการประชุม ให้เป็นไปตามระเบียบมหาเถรสมาคม

หมวด 3

การปกครองคณะสงฆ์

มาตรา 20 คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม

การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

มาตรา 20 ทวิ เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์

การแต่งตั้งและการกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะใหญ่ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

มาตรา 21 การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้จัดแบ่งเขตปกครอง ดังนี้

- (1) ภาค
- (2) จังหวัด
- (3) อำเภอ
- (4) ตำบล

จำนวนและเขตปกครองดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

มาตรา 22 การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้มีพระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามชั้นตามลำดับ ดังต่อไปนี้

- 1) เจ้าคณะภาค
- 2) เจ้าคณะจังหวัด
- 3) เจ้าคณะอำเภอ
- 4) เจ้าคณะตำบล

เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรจะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะนั้น ๆ ก็ได้

มาตรา 23 การแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุอื่นเกี่ยวกับตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตำแหน่งอื่น ๆ และไวยาวัจกรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

หมวด 4

นิคหกรรมและการสละสมณเพศ

มาตรา 24 พระภิกษุจะต้องรับนิกหกรรมก็ต่อเมื่อกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และนิกหกรรมที่จะลงแก่พระภิกษุก็ต้องเป็นนิกหกรรมตามพระธรรมวินัย

มาตรา 25 ภายใต้บังคับมาตรา 24 มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎมหาเถรสมาคม กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้การลงนิกหกรรมเป็นไปโดยถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม และให้ถือว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายที่มหาเถรสมาคมจะกำหนดในกฎมหาเถรสมาคม ให้มหาเถรสมาคมหรือพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ตำแหน่งใดเป็นผู้มีอำนาจลงนิกหกรรมแก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัยกับทั้งการกำหนดให้การวินิจฉัยการลงนิกหกรรมให้เป็นอันยุติในชั้นใด ๆ นั้นด้วย

มาตรา 26 พระภิกษุรูปใดล่วงละเมิดพระธรรมวินัยและได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้ได้รับนิกหกรรมให้สึก ต้องสึกภายในยี่สิบสี่ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้ทราบคำวินิจฉัยนั้น

มาตรา 27 เมื่อพระภิกษุรูปใดต้องด้วยกรณีข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) ต้องคำวินิจฉัยตามมาตรา 25 ให้รับนิกหกรรมไม่ถึงให้สึกแต่ไม่ยอมรับนิกหกรรมนั้น
- (2) ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาจिन
- (3) ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง
- (4) ไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

ให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

พระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศตามวรรคสอง ต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัยนั้น

มาตรา 28 พระภิกษุรูปใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลาย ต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด

มาตรา 29 พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควร ให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุมหรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้

มาตรา 30 เมื่อจะต้องจำคุก กักขัง หรือขังพระภิกษุรูปใดตามคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ และให้รายงานให้ศาลทราบถึงการสละสมณเพศนั้น

หมวด 5

วัด

มาตรา 31 วัดมีสองอย่าง

- (1) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา
- (2) สำนักสงฆ์

ให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล

เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป

มาตรา 32 การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิกวัดและการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณียุบเลิกวัด ทรัพย์สินของวัดที่ถูกยุบเลิกให้ตกเป็นศาสนสมบัติกลาง

มาตรา 32 ทวิ วัดใดเป็นวัดร้างที่ไม่มีพระภิกษุอยู่อาศัยในระหว่างที่ยังไม่มีการยุบเลิกวัดให้กรมการศาสนามีหน้าที่ปกครองดูแล รักษาวัดนั้น รวมทั้งที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ และทรัพย์สินของวัดนั้นด้วย

การยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 33 ที่วัดและที่ซึ่งขึ้นต่อวัด มีดังนี้

- (1) ที่วัด คือ ที่ซึ่งตั้งวัด ตลอดจนเขตของวัดนั้น
- (2) ที่ธรณีสงฆ์ คือ ที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด
- (3) ที่กัลปนา คือ ที่ซึ่งมีผู้อุทิศแต่ผลประโยชน์ให้วัดหรือพระศาสนา

มาตรา 34 การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง ให้กระทำ ได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ เว้นแต่เป็นกรณีตามวรรคสอง

การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลางให้แก่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ เมื่อมหาเถรสมาคมไม่ขัดข้องและได้รับคำผัดกรรมจาก ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานนั้นแล้ว ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

ห้ามมิให้บุคคลโดยกายอายุความขึ้นต่อผู้กับวัดหรือกรรมการศาสนา แล้วแต่กรณีในเรื่อง ทรัพย์สินอันเป็นที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง

มาตรา 35 ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ และที่ศาสนสมบัติกลาง เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่อยู่ใน ความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

มาตรา 36 วัดหนึ่งให้มีเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง และถ้าเป็นการสมควรจะให้ มีรองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสด้วยก็ได้

มาตรา 37 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ ดังนี้

- (1) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- (2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับหรือคำสั่ง ของมหาเถรสมาคม
- (3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและ คฤหัสถ์
- (4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา 38 เจ้าอาวาสมีอำนาจ ดังนี้

- (1) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งมีได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
- (2) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
- (3) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัด หรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

มาตรา 39 ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาส

การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

หมวด 6

ศาสนสมบัติ

มาตรา 40 ศาสนสมบัติแบ่งออกเป็น สองประเภท

- (1) ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ ทรัพย์สินของพระศาสนาซึ่งมิใช่ของวัดใดวัดหนึ่ง
- (2) ศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง

การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติกลาง ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการศาสนา เพื่อการนี้ให้ถือว่ากรมการศาสนาเป็นเจ้าของศาสนสมบัตินั้นด้วย

การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 41 ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำงบประมาณประจำปีของศาสนสมบัติกลาง ด้วยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้งบประมาณนั้นได้

หมวด 7

บทกำหนดโทษ

มาตรา 42 ผู้มีได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์ หรือถูกถอดถอนจากความเป็นพระอุปัชฌาย์ ตามมาตรา 23 แล้ว กระทำการบรรพชาอุปสมบทแก่บุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

มาตรา 43 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 15 จัตวา วรรคสอง มาตรา 26 มาตรา 27 วรรคสาม หรือมาตรา 28 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

มาตรา 44 ผู้ใดพ้นจากความเป็นพระภิกษุเพราะต้องปาราชิกมาแล้ว ไม่ว่าจะมีความวินิจฉัยตามมาตรา 25 หรือไม่ก็ตามแต่มารับบรรพชาอุปสมบทใหม่ โดยกล่าวความเท็จหรือปิดบังความจริงต่อพระอุปัชฌาย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

มาตรา 44 ทวิ ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายสมเด็จพระสังฆราช ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 44 ตรี ผู้ใดใส่ความคณะสงฆ์หรือคณะสงฆ์อื่นอันอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสีย หรือความแตกแยก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หมวด 8

เบ็ดเตล็ด

มาตรา 45 ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 46 การปกครองคณะสงฆ์อื่นให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมายเหตุ

1. ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติเพิ่มเติมอีก 4 มาตรา คือ มาตรา 18 มาตรา 19 มาตรา 20 และมาตรา 21 ดังนี้

มาตรา 18 บรรดากฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคมที่ออกตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 19 วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามประมวลแพ่งและพาณิชย์ ให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 20 ให้พระภิกษุที่ได้รับแต่งตั้งและสถาปนาให้มีสมณศักดิ์อยู่ก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้ยังมีสมณศักดิ์นั้นต่อไป

ให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่ กรรมการ หรืออนุกรรมการใด ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 หรือตามกฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคมซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ยังคงดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนครบวาระการดำรงตำแหน่งหรือจนกว่ามหาเถรสมาคมจะมีมติเป็นประการอื่น

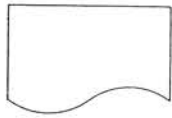
มาตรา 21 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

2. ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

2.1 จอมพล ศฤงคาร ธีระรัตน์ นายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการในการประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และ

2.2 นายอนันต์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการในการประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

คำอธิบายสัญลักษณ์ในแผนภูมิทางเดินเอกสาร



เอกสาร



จุดเริ่มต้นทางเดินเอกสาร



แฟ้มถาวร



แฟ้มชั่วคราว

A

เรียงตามลำดับอักษร

D

เรียงตามลำดับวันที่

N

เรียงตามลำดับหมายเลข



ทางเดินของเอกสาร



ทางเดินของข้อมูล



การตรวจสอบเอกสาร



การลงชื่ออนุมัติ



ลงนามย่อ



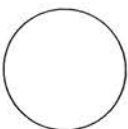
การนำเอกสารมาแนบไว้ด้วยกัน



ต่อหน้าที่



ออกนอกระบบ



สมุดลงรายการเบื้องต้นที่ใช้ผ่านบัญชีไปบัญชีแยก
ประเภท



ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว ชัดตา รัตนานนท์ เกิดเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2522 ที่จังหวัด กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา และสำเร็จ การศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การบัญชี) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เมื่อปีการศึกษา 2545 จากนั้นจึงเข้าศึกษาต่อระดับ ปริญญาโทหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต ภาควิชาการบัญชี สาขาวิชาบัญชีการเงิน (ภาคปกติ) คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2545